

PRAWA I OBOWIĄZKI MAŁŻONKÓW

Marta Jadczak-Żebrowska

MONOGRAFIE

Wolters Kluwer

PRAWA I OBOWIĄZKI MAŁŻONKÓW

Marta Jadczak-Żebrowska

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 30 czerwca 2017 r.

Recenzent

Dr hab. Marek Andrzejewski

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawoLubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN 978-83-8107-653-1

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Rozdział I	
Małżeństwo jako zjawisko prawne.....	17
1. Małżeństwo i rodzina – uwagi ogólne.....	17
1.1. Małżeństwo jako stosunek cywilnoprawny	20
1.2. Małżeństwo jako instytucja prawna.....	28
Rozdział II	
Prawna treść stosunku małżeństwa.....	43
1. Prawa i obowiązki małżonków – zagadnienia wprowadzające.....	43
1.1. Klasyfikacja praw i obowiązków	43
1.2. Konstrukcja i charakter prawny praw i obowiązków małżonków	51
1.3. Ochrona praw oraz egzekucja obowiązków	58
2. Zasada równouprawnienia.....	62
3. Prawa i obowiązki małżonków w świetle standardów międzynarodowych.....	68
3.1. Standardy uniwersalne	68
3.2. Standardy regionalne.....	72
Rozdział III	
Prawa i obowiązki o charakterze wzajemnym	77
1. Wspólne pożycie.....	77

1.1. Treść i zakres obowiązku	77
1.1.1. Wspólnota duchowa	81
1.1.2. Wspólnota fizyczna.....	84
1.1.3. Wspólnota gospodarcza.....	87
1.2. Separacja jako skutek zerwania wspólnego pożycia	90
2. Wierność	96
2.1. Treść i zakres obowiązku	96
2.2. Obowiązek wierności w świetle sztucznego wspomagania naturalnej prokreacji	103
2.3. Obowiązek wierności po orzeczeniu separacji	114
3. Wzajemna pomoc	118
3.1. Zakres i treść obowiązku.....	118
3.2. Świadczenie pracy podporządkowanej w ramach małżeńskiego obowiązku pomocy.....	124
3.3. Wzajemna pomoc po orzeczeniu separacji.....	129
4. Nazwisko.....	135
4.1. Nazwisko jako element tożsamości	135
4.2. Wybór nazwiska	136
4.3. Modyfikacja nazwiska małżonków po dokonaniu wyboru	144
4.4. Ustanie małżeństwa oraz separacja a nazwisko małżonków	150
5. Wzajemna reprezentacja.....	153
5.1. Konstrukcja wzajemnej reprezentacji na tle instytucji przedstawicielstwa.....	153
5.2. Przesłanki reprezentacji	157
5.3. Przedmiot wzajemnej reprezentacji.....	163
5.5. Skutki działań małżonka reprezentowanego. Ochrona dobrej wiary osób trzecich	174

Rozdział IV

Prawa i obowiązki małżonków względem rodziny	179
1. Współdziałanie dla dobra rodziny.....	179
1.1. Obowiązek współdziałania na tle innych obowiązków względem rodziny	179
1.2. „Dobro rodziny” jako główne kryterium obowiązku..	183
1.3. Formy i zakres współdziałania.....	188

1.4. Separacja a obowiązek współdziałania	194
2. Wspólne rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny.....	196
1.1. Pojęcie i zakres istotnej sprawy rodziny	196
1.2. Rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie istotnych spraw rodziny	206
1.3. Wyłączenie rozstrzygnięć w trybie art. 24 k.r.o.....	210
1.4. Separacja a obowiązek wspólnego rozstrzygnięcia o istotnych sprawach rodziny	215
3. Przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny	217
3.1. Koncepcja obowiązku – ogólna charakterystyka	217
3.2. Zakres, treść i kryteria obowiązku	219
3.3. Wpływ ustania pożycia na treść i zakres obowiązku z art. 27 k.r.o.....	241
3.4. Obowiązek z art. 27 k.r.o. a obowiązek alimentacyjny	252
3.5. Realizacja obowiązku.....	263
3.5.1. Droga procesowa.....	263
3.5.2. Tryb uproszczony.....	268
4. Korzystanie z mieszkania oraz przedmiotów urządzenia domowego.....	288
4.1. Mieszkanie współmałżonka w świetle praw i obowiązków małżonków.....	288
4.2. Przedmiot i zakres uprawnień małżonka wynikających z art. 28 ¹ k.r.o.	292
4.3. Charakter uprawnień małżonka do mieszkania i przedmiotów urządzenia domowego	298
4.4. Utrata prawa do korzystania z mieszkania.....	303
5. Solidarna odpowiedzialność małżonków za zobowiązania wynikające z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny.....	308
5.1. Koncepcja odpowiedzialności solidarnej małżonków.	309
5.2. Sytuacja prawna współmałżonka osoby zaciągającej zobowiązanie.....	315
5.3. Przesłanki i zakres solidarnej odpowiedzialności małżonków	320
5.3.1. Istnienie małżeństwa.....	320
5.3.2. Zaciągnięcie zobowiązania.....	326
5.3.3. Zwykłe potrzeby rodziny.....	328

5.4. Roszczenia regresowe.....	336
5.5. Wyłączenie solidarnej odpowiedzialności małżonków	338
5.5.1. Uwagi wprowadzające.....	338
5.5.2. „Ważne powody” jako podstawa wyłączenia.....	340
5.5.3. Postępowanie w sprawach dotyczących wyłączenia.....	345
5.5.4. Skutki wyłączenia	347
5.5.5. Uchylenie wyłączenia	349
5.5.6. Ochrona osoby trzeciej	350
Uwagi końcowe i wnioski	355
Bibliografia.....	365
Orzecznictwo.....	383

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa

BGB	- kodeks cywilny niemiecki
k.c.	- ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
k.k.	- ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
Konstytucja RP	- ustawa z 2.04.1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost. i zm.)
k.p.	- ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
k.p.a.	- ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
k.p.c.	- ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
k.p.k.	- ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
k.r.	- ustawa z 27.06.1950 r., Kodeks rodzinny (Dz.U. Nr 34, poz. 308)
k.r.o.	- ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
Pr.Mał.D	- dekret z 25.09.1945 r. – Prawo małżeńskie (Dz.U. Nr 48, poz. 270)
p.a.s.c.	- ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 2064)
u.e.r.f.u.s.	- ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.)

u.o.p.l.	-	ustawa z 21.06.2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1610 ze zm.)
u.p.d.o.f.	-	ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2032 ze zm.)
u.p.s.d.	-	ustawa z 28.07.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U. z 2017 r. poz. 833 ze zm.)
u.s.m.	-	ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1222 ze zm.)
u.u.s.r.	-	ustawa z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2016 r. poz. 277 ze zm.)
u.z.e.p.r.	-	ustawa z 14.12.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.)
u.z.i.n.	-	ustawa z 17.10.2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz.U. z 2016 r. poz. 10)

2. Organy orzekające

NSA	-	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	-	sąd apelacyjny
SN	-	Sąd Najwyższy
SO – sąd okręgowy	-	
TK	-	Trybunał Konstytucyjny

SO – sąd okręgowy		
TK	-	Trybunał Konstytucyjny

3. Czasopisma i publikatory

DPP	-	Demokratyczny Przegląd Prawniczy
GAS	-	Gospodarka Administracja Samorząd
GSP	-	Gdańskie Studia Prawnicze
KPP	-	Kwartalnik Prawa Prywatnego
M.Prawn.	-	Monitor Prawniczy
NP	-	Nowe Prawo

NPN	-	Nowy Przegląd Notarialny
ONSA	-	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSN	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAiWSA	-	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSNC	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNCP	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSP	-	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	-	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PB	-	Prawo Bankowe
PES	-	Problemy Egzekucji Sądowej
PiM	-	Prawo i Medycyna
PiP	-	Państwo i Prawo
Pr. Gosp.	-	Prawo Gospodarcze
Prok. i Pr.	-	Prokuratura i Prawo
PS	-	Przegląd Sądowy
RiP	-	Rodzina i Prawo
RPEiS	-	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC	-	Studia Cywilistyczne
SP	-	Studia Prawnicze
SPP	-	Studia Prawa Prywatnego
ZNIBPS	-	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUJ	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUR	-	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego

4. Inne

Dz.U.	-	Dziennik Ustaw
Legalis	-	system informacji prawnej Wydawnictwa C.H. Beck
LEX	-	system informacji prawnej Wydawnictwa Wolters Kluwer
LexPolonica	-	serwis prawniczy LexisNexis
USC	-	Urząd Stanu Cywilnego
zm.	-	zmiana(y)

WSTĘP

We współczesnym świecie głosi się prymat człowieka jako wolnej osoby, ale podkreśla się jednocześnie jej związek i odpowiedzialność w stosunku do drugiego człowieka. Z tego też względu szczególne znaczenie przypisuje się wspólnocie małżeńskiej i powstałej na jej fundamencie rodzinie. To bowiem z chwilą zawarcia małżeństwa człowiek przestaje być jednostką, a staje się członkiem założonej przez siebie grupy rodzinnej, z którą się dobrowolnie integruje i której interesom się w pewnym zakresie podporządkowuje¹. To ważne wydarzenie łączy małżonków trwałą, z założenia, więzią przejawiającą się w wielu wymiarach i płaszczyznach. Najbardziej istotną cechą małżeństwa jest takie zespolenie małżonków, jakie nie występuje w żadnym innym organizmie społecznym. Polega ono w szczególności na intymności stosunków, na stałym i codziennym współdziałaniu i świadczeniu sobie wzajemnej pomocy, wreszcie na zamieszkiwaniu pod jednym dachem.

Wysoka ranga tej wyjątkowej wspólnoty, jaką jest małżeństwo, sprawia, że przedmiotem troski każdego ustawodawcy powinna być jej trwałość oraz prawidłowe funkcjonowanie. Cechy te gwarantują, że rodzina, której podstawą jest małżeństwo, będzie w należyty sposób spełniała swoje zadania wobec wchodzących w jej skład jednostek i wobec społeczeństwa. Postulat ochrony małżeństwa i rodziny nakłada zatem na państwo powinność podejmowania tylko takich działań, które umacniają więzy rodzinne, a wystrzeżenie się takich decyzji i rozwiązań prawnych, które

¹ T. Smyczyński, *Integralność człowieka w świetle jego statusu rodzinnego*, RPEiS 1988/2, s. 24 i n.

relacje rodzinne niszczą czy je osłabiają. W rzeczywistości jednak nie zawsze się to udaje.

Normatywne ujęcie relacji tak silnie nasyconych pierwiastkiem osobistym nie jest więc łatwym zadaniem, jednakże prawodawca z uwagi na doniosłość tej problematyki poddaje ją unormowaniu, określając w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym kształt stosunku prawnego małżeństwa, jaki wynika z przyjętych w naszym społeczeństwie wzorców etycznych i norm obyczajowych. Regulacja prawna stosunków małżeńskich nie może jednak wkraczać zbyt głęboko w tę intymną i szczególnie osobistą sferę życia prywatnego. Dlatego też ustawodawca, kierując się zasadą autonomii rodziny, czyni to z dużą ostrożnością. Starając się wpływać na kształtowanie postaw obywateli oraz stosunków w małżeństwie i rodzinie w kierunku zgodnym z zaakceptowanymi w danym społeczeństwie kryteriami, ustawodawca narzuca jedynie ogólny kształt stosunku prawnego małżeństwa, pozostawiając podmiotom tego stosunku swobodę i samodzielność co do tego, w jaki sposób łączące ich relacje mają być realizowane.

Przedmiotem niniejszych rozważań jest szczegółowa analiza unormowanych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym relacji małżeńskich, zarówno tych o charakterze osobistym, jak i tych o majątkowej naturze, przy czym spojrzenie to uwzględnia relacje tej części sfery majątkowej, która nie jest objęta małżeńskimi ustrojami majątkowymi. Potrzeba omówienia kompleksu przepisów regulujących tę problematykę jest niewątpliwa z uwagi na jej praktyczną doniosłość. Unormowania działu II k.r.o. zatytułowanego „Prawa i obowiązki małżonków” (art. 23–30 k.r.o.), stwarzając warunki zapewniające harmonijne funkcjonowanie powstałej na skutek zawarcia małżeństwa rodziny, nie tylko wyrażają istotę i sens małżeństwa we wzajemnych stosunkach między małżonkami, lecz również określają rolę małżonków w założonej przez nich rodzinie. Określa się je w doktrynie mianem praw i obowiązków „podstawowych”, co uzasadnione jest przynajmniej trzema względami:

- 1) Chodzi przede wszystkim o grupę praw i obowiązków ściśle związanych z realizacją elementarnych funkcji małżeństwa (czy też patrząc szerzej – funkcji rodziny), zwłaszcza z funkcją emocjonalno-seksualną i prokreacyjną, gospodarczą oraz opiekuńczą.

- 2) Są to dalej prawa i obowiązki kreowane bezpośrednio przez ustawodawcę, zaś ich podmioty (małżonkowie) nie mają żadnych możliwości (poza nielicznymi wyjątkami) kształtowania ich treści. Małżonkowie nie tylko nie mogą wyzbyć się ich, lecz również zrezygnować (z pewnymi wyjątkami) z ich wykonywania. Zdecydowana ich większość wygasa z chwilą ustania małżeństwa.
- 3) Wreszcie na kształt tychże praw i obowiązków nie ma żadnego wpływu rodzaj ustroju majątkowego, w jakim małżonkowie pozostają. Nawet tym prawom i obowiązkom objętym regulacją działu II k.r.o., które mają charakter wyłącznie majątkowy, należy wyraźnie przeciwstawić prawa i obowiązki należące do sfery małżeńskich ustrojów majątkowych (czyli objętych unormowaniami art. 31–54 k.r.o.).

Konieczność podjęcia tej niezwykle ważnej, z praktycznego punktu widzenia, tematyki znajduje także dodatkowe uzasadnienie. Materia ta nie doczekała się bowiem, jak dotąd, całościowego opracowania monograficznego. Istniejące prace bądź poddają szczegółowej analizie jedynie niektóre typy relacji, a w szczególności przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.) oraz solidarną odpowiedzialność małżonków za zobowiązania (art 30 k.r.o.), bądź przedstawiając je całościowo, z konieczności, z uwagi np. na ramy artykułu bądź komentarza, omawiają je w sposób wybiórczy i ogólnikowy. Natomiast kompleksowe spojrzenie na tematykę praw i obowiązków małżonków w ramach obszerniejszego opracowania umożliwi pogłębienie, przedstawienie, analizę i ocenę wielu zagadnień kontrowersyjnych w doktrynie i orzecznictwie, które do dziś stanowią przedmiot dyskusji.

Rozważania poszczególnych relacji małżeńskich, o charakterze podstawowym, przeprowadzono, odwołując się do zaprezentowanej w literaturze nowatorskiej klasyfikacji praw i obowiązków małżonków wyróżniającej prawa i obowiązki małżonków o charakterze wzajemnym oraz prawa i obowiązki względem rodziny. Przyjmowany niemal wyłącznie w doktrynie podział praw i obowiązków małżonków na majątkowe i niemajątkowe łączy się z pewną trudnością klasyfikacyjną. Niektórych typów relacji nie da się w sposób jednoznaczny zaliczyć do jednej z wymienionych kategorii, albowiem łączą one w sobie elementy zarówno

majątkowe, jak i niemajątkowe. Z tego też względu w opracowaniu zaproponowano kryterium klasyfikacyjne wskazujące na dwa wyraźnie różniące się typy relacji między małżonkami, określane jako prawa i obowiązki o charakterze wzajemnym oraz prawa i obowiązki względem rodziny. Odpowiednio do tego założenia dostosowano koncepcję rozprawy.

W pracy zastosowano metodę dogmatyczną. W jej ramach została przeprowadzona analiza konstrukcji jurystycznych na podstawie treści rozwiązań prawnych zawartych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

Niniejsze opracowanie stanowi częściowo zmodyfikowaną wersję rozprawy doktorskiej obronionej w czerwcu 2015 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Rozprawa ta została napisana pod kierunkiem pana prof. dr. hab. Mieczysława Goettela, któremu pragnę podziękować za opiekę naukową i cenne wskazówki. Dziękuję również recenzentom rozprawy, pani prof. dr. hab. Katarzynie Bagan-Kurlucie oraz panu prof. dr. hab. Tomaszowi Sokołowskiemu, za wnikliwą analizę i zgłoszone uwagi, które wpłynęły na ostateczny kształt pracy.

Praca uwzględnia stan prawny, orzecznictwo i literaturę na dzień 30 czerwca 2017 r.

Rozdział I

MAŁŻEŃSTWO JAKO ZJAWISKO PRAWNE

1. Małżeństwo i rodzina – uwagi ogólne

Znaczenie rodziny i jej ranga społeczna, dostrzegane w szerszej perspektywie, powoduje, że określa się ją mianem podstawowej komórki społecznej¹. Podstawowej albowiem najmniejszej, a ponadto takiej, do której każdy z nas należy, należał lub będzie należał². Szczególna rola rodziny polega na tym, że jest naturalnym i niezastąpionym środowiskiem narodzin i rozwoju, w którym zarówno dziecko, jak i człowiek dojrzały zaspokajają swoje podstawowe potrzeby³. To właśnie rodzina gwarantuje poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa, pozwala zachować równowagę emocjonalną, ułatwia adaptację w zmieniającej się rzeczywistości. W typowej sytuacji stwarza optymalne warunki wszechstronnego rozwoju⁴. Trudno sobie nawet wyobrazić życie jakiegoś społeczeństwa, które by nie znało grupy małżeńsko-rodzinnej.

Tradycyjnie przez rodzinę rozumie się parę małżeńską posiadającą dzieci, przy czym członkowie rodziny mieszkają zazwyczaj razem i tworzą

¹ J. Rembowski [w:] *Rodzina jako system powiązań* [w:] *Rodzina i dziecko*, red. M. Ziemska, Warszawa 1986, s. 128–129.

² M. Andrzejewski, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Warszawa 2014, s. 17.

³ T. Smyczyński, *Rodzina i prawo rodzinne w świetle nowej Konstytucji*, PiP 1997/11–12, s. 185; Z. Tyszka, *Socjologia rodziny*, Warszawa 1974, s. 54; T. Szlendak, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Warszawa 2012, s. 116–117; J. Winiarz, *Rodzina i dziecko w prawie polskim* [w:] *Rodzina i dziecko*, red. M. Ziemska, Warszawa 1986, s. 439 i n.

⁴ M. Andrzejewski, *Prawo rodzinne...*, s. 17.

jedno gospodarstwo domowe⁵. Takie, przedstawiane często w literaturze socjologicznej, podejście zawęża rodzinę do grupy osób połączonych stosunkiem małżeństwa i rodzicielstwa. Sam termin „rodzina” ma jednak szersze znaczenie, wskazuje osoby pochodzące od siebie (rodzic), albo od wspólnego przodka. Rodzinę w tym ujęciu tworzyć zatem będą wszystkie osoby ze sobą spokrewnione, niezależnie od więzi innego typu, które ich łączą na różnych płaszczyznach życia. Rodzinę stanowią więc nie tylko małżonkowie i ich dzieci, ale włącza się do niej również krewnych i powinowatych, tworząc tym samym rodzinę składającą się z kilku pokoleń⁶.

Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie zawiera definicji rodziny. Pojęcie to pojawia się w nim jednak kilkakrotnie. Należy wyjaśnić, że na gruncie unormowań działu II k.r.o. ustawodawca odwołuje się do, funkcjonującego w nauce socjologii, pojęcia tzw. rodziny małej (pełnej lub niepełnej). Tworzą ją w szczególności bądź sami małżonkowie⁷ (rodzina mała niepełna), bądź małżonkowie z dziećmi (rodzina mała pełna). Jeżeli chodzi o dzieci, będą to najczęściej osoby małoletnie pozostające pod władzą rodzicielską, jednak mogą to być także pozostające na utrzymaniu małżonków dzieci pełnoletnie. Nie powinno budzić wątpliwości, że na równi ze wspólnymi (biologicznymi) dziećmi małżonków należy traktować dzieci wspólnie przez nich przysposobione, jak również dzieci (w tym także dzieci przysposobione) tylko jednego z małżonków, a także dzieci obce przyjęte do wspólnoty rodzinnej (w ramach rodziny zastępczej) – jeżeli pozostają na wychowaniu lub utrzymaniu rodziny⁸.

⁵ S. Kawula, J. Brągiel, A.W. Janke, *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*, Toruń 1998, s. 13; B. Balcerzak-Paradowska, *Rodzina i polityka rodziny na przełomie wieków*, Warszawa 2004, s. 32.

⁶ J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970, s. 163; A. Szwed, *Rodzina – ujęcie socjologiczne i prawne*, RiP 2007/3(6), s. 23.

⁷ Orzeczenie SN z 8.12.1953 r., II C 1333/53, PiP 1954/5, s. 903.

⁸ T. Smyczyński, *Prawa i obowiązki małżonków*, SPP 2007, s. 11; M. Sychowicz [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2011, s. 149–150; J. Winiarz [w:] *System prawa rodzinnego i opiekuńczego*, red. J.St. Piątkowski, Wrocław 1985, s. 41–42; M. Goettel, *Koncepcja podstawowych praw i obowiązków małżonków w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym* [w:] *Matrimonium spes mundi: małżeństwo i rodzina w prawie kanonicznym, polskim i międzynarodowym: księga pamiątkowa dedykowana ks. prof. Ryszardowi Sztymmlerowi*, red. T. Płoski, J. Krzywkowska, Olsztyn 2008, s. 349–350.

Można spotkać się też z poglądem, trudnym do zaakceptowania, idącym dalej, przyjmującym mianowicie, iż przez rodzinę (choć tylko w odniesieniu do obowiązku współdziałania dla dobra rodziny) należy niekiedy, w zależności od istniejącej sytuacji, rozumieć także innych bliskich krewnych i powinowatych lub inne osoby bliskie⁹.

Podstawą rodziny jest małżeństwo, któremu przedstawiciele nauk społecznych przypisują rolę pomostu między rodziną pochodzenia (w której urodziła się dana osoba i ewentualnie wychowała), a rodziną własną – prokreacji (którą dana osoba sama założyła przez zawarcie małżeństwa), oraz traktują je jako fazę początkową (wstępną) cyklu życia nowej rodziny¹⁰.

Pomimo że prawo zajmuje się małżeństwem w sposób szczególny, nadaje mu sformalizowany kształt oraz zapewnia mu ochronę, to jednak ani przepisy k.r.o., ani innych ustaw nie konstruują definicji małżeństwa. Unormowanie art. 18 Konstytucji, określające małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, znajdujący się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, trudno też uznać za definicję w ścisłym tego słowa znaczeniu. Próby wyjaśnienia pojęcia małżeństwa podejmowane są natomiast w nauce¹¹.

W większości ujęć doktrynalnych podkreśla się, że małżeństwo jest emocjonalnym, trwałym, lecz nie nierozzerwalnym oraz prawnie usankcjonowanym związkiem kobiety i mężczyzny, powołanym do realizowania określonych funkcji (m.in. prokreacyjnej, emocjonalnej, ekonomicznej).

⁹ S. Grzybowski, *Prawo rodzinne. Zarys wykładu*, Warszawa 1980, s. 73.

¹⁰ A.W. Janke [w:] *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, red. D. Lalak, T. Pilch, Warszawa 1999, s. 127.

¹¹ S. Grzybowski, *Prawo rodzinne...*, s. 35; J. Winiarz, J. Gajda, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2001, s. 37; J. Ignatowicz, M. Nazar, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2012, s. 103; T. Smoczyński, *Prawo rodzinne i opiekuńcze. Analiza i wykładnia*, Warszawa 2001, s. 22; K. Piasecki [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Piasecki, Warszawa 2011, s. 16 i n.; K. Pietrzykowski [w:] *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015, s. 71–72; M. Andrzejewski, *Prawo rodzinne...*, s. 19, 37 i n.; J. Gajda [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 11, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2014, s. 70 i n.; T. Smoczyński, *Ochrona rodziny w Konstytucji RP*, PiP 1994/2, s. 7.

Marta Jadczyk-Żebrowska – doktor nauk prawnych; konsultant prawny w kancelarii adwokackiej; autorka publikacji z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego.

Książka stanowi kompleksowe omówienie unormowań działu II kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dotyczących praw i obowiązków małżonków (art. 23–30 k.r.o.). Zgodnie z przyjętą nowatorską klasyfikacją – wyróżniającą prawa i obowiązki małżonków o charakterze wzajemnym oraz względem założonej rodziny – szczegółowej analizie poddano relacje zaliczane do każdej z wymienionych grup, takie jak:

- wspólne pożycie małżonków,
- wierność małżeńska,
- wzajemna pomoc,
- wzajemna reprezentacja małżonków,
- wybór nazwiska,
- współdziałanie dla dobra rodziny,
- wspólne rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny,
- przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny,
- korzystanie z mieszkania oraz z przedmiotów urządzenia domowego (w celu zaspokajania potrzeb rodziny),
- solidarna odpowiedzialność za zobowiązania zaciągane w związku z zaspokajaniem zwykłych potrzeb rodziny.

Publikacja skierowana jest do adwokatów, radców prawnych, sędziów, notariuszy oraz pracowników naukowych – specjalistów w dziedzinie prawa rodzinnego i opiekuńczego, studentów prawa, doktorantów i aplikantów.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8107-653-1

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL